

Cur ad velamen oculorum Saræ tantum argenti pondus Abimelech expenderit, dum inquit: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum*: vel si Hebraicam originem sequamur, quod non argentum illud, sed ipse Abraham deberet esse in velamen oculorum ipsi Saræ, quid consequentiæ est mille argenteos ei donari a rege, ut deinceps ipsemet serviat pro velamine oculorum uxori suæ.

IX. Sed forte curiosus aliquis in ipso difficultatis limine, inquireret quantam pecuniæ summam juxta Scripturæ veriorem computationem existimandum sit in illis mille argenteis comprehendere, ut eam in oculorum velamina a Sara comparanda Abimelech destinaret. Sane enim exigua, aut mediocrem summam non fuisse, pronum est existimare cum regia manu, et quidem munificentissima elargiretur, et tantæ feminæ, quæ in regium thalamum nuper sublimatam regiam Anam effecerat bimelech. Qui putant argenteos significare regales nostros, longe a vero errant, quippe regales nostri drachmæ sunt, cum octo ex illis unciam unam argenti efficiant, uncia autem octo drachmis constat, non enim recte componuntur multa, quæ in Scriptura significantur argentei nomine, si solum regales nostros nomine argentei intelligamus, verbi gratia, cum dicitur Judam accepisse triginta argenteos pro Christi Domini prodicione, quos cum postea in templum ante sacerdotum oculos projecisset: *Emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum*, qui utique suburbanus erat, et proximus urbi Hierosolymæ. Quis autem poterit dicere agrum tantæ capacitatis ut pro omnium peregrinorum sepultura posset inservire, et tantæ existimationis, quia suburbanus erat, triginta regalibus emi

possent? Sed quid adhuc neque potest dici emptum fuisse agrum ex illis Judæ argenteis, sed non ex illis solis, sed pretio quod deerat suppleto ab ipsis principibus sacerdotum; nam Lucas Actorum primo plane insinuat, non nisi ex illa pecunia agrum fuisse emptum, cum inquit: *Et hic quidem possedit agrum ex mercede iniquitatis*, quasi nullo alio pretio, quam iniquitatis mercede, in illam emptionem expensio.

X. Similiter cum dicitur in Paralipomenon primo capite, quod negotiatores Salomonis emebant quadrigam equorum sexcentis argenteis, et equum centum quinquaginta, quis credat regios equos, et quadrigis ejus destinatos tam parvo emi pretio, ut equus centum quinquaginta regalibus constaret, præsertim temporibus illis cum tanta esset argenti copia ut quasi lapides æstimarentur. Imo ipsamet Scriptura explicat quæ in Reg. x id quod dicitur in Paralipomenon: *Quadrigam ex Ægypto emi sexcentis argenteis, et equum centum quinquaginta*. Exponitur ibi, quod egrediebatur quadriga ex Ægypto sexcentis siclis, et equus centum quinquaginta. Siclus ergo et argenteus pro eodem reputatur, est autem siclus dimidium uncia, atque adeo quatuor regalium nostrorum continet pondus. Quod etiam manifeste apparet in monetis illius temporis, quæ adhuc durant, et servatur Hebraicus siclus argenteus in bibliotheca regia sancti Laurentii ad Æscurialem, necnon apud D. Laurentium Ramirum de Prado, ubi pondus sicli quasi quatuor regalium nostrorum apparet. Sed quid adhuc egemus testibus, dum re a meipso visa, veritatem hanc testificari valeam, cum multis enim ab hinc annis, Hispania nostra a Sarracenis satis foret devastata, eximie æstimationis, et in magno numero sanctorum reliquæ, quæ jam huc,

jam illuc jactabantur, tandem ex antiquissima nobilissimaque civitate Toletana in civitatem Overensem Hispaniæ nostræ restauratricem, in ecclesiam cathedralem, quæ vulgo dicitur S. Salvador, magno cum incolarum felicitate attulerunt, inter quas unus est ex illis argenteis, quibus Christus Dominus venditus fuit, quem cum ego dum vidi, attente considerarem, figura, magnitudine, et aliis maxime similem esse monetæ, quæ in nostra Hispania dicitur real de a quatro, accuratissime observavi.

X. Quapropter si hanc sequamur regulam supputationis argenteorum, tantumdem erit dedisse Abimelechum mille argenteos Abrahamo in velamen oculorum Saræ, ac dedisse illi mille siclos, hoc est, quatuor millia regalium nostrorum, præsertim si aliquorum rabbinorum sententiam sequamur, quam recitat, et probat Benedictus Arias Montanus in dictionario Syro Chaldaico in verbo cheseph. Et plane ex majorum suorum diligentia, et observantia describit Elias levita in libro cujus titulus est Tisebi, qui inquit hanc vocem argenteus, si posita reperiat in pentateucho, significare siclum unum; si vero reperiat in prophetis, libram debere intelligi; si vero in hagiographis exprimi illa voce talentum, seu cantarum, quam etiam distinctionem approbat cardinalis Baronius, tomo primo annalium, anno Christi 34, num. xvi. Ex illa colligit triginta argenteos, quibus Judas vendidit Christum, triginta fuisse libras argenti, hoc est, nostro Hispano computo, sexcenta marcos de plata, 480 reales de a ocho, eo quod argentei isti reperiantur in libris prophetarum, ex quibus Matthæus capite xxvii citat vaticinium agens de hoc pretio Judæ: *Tunc, inquit, impletum est, quod dictum est per Hie-*

remiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli. Et ex eadem doctrina nos colligimus, mille illos argenteos, quos dedit Abimelech in velamen oculorum Saræ, cum inveniatur hoc nomen positum in pentateucho, hoc est, in libro Genesis, non libras significare argenti, sed siclos, hoc est, semiunciam, et in Hispano computo esse 1000 reales de a quatro.

XI. His itaque de valore illius regie largitionis disputatis, ut ad rem quæstionis nostræ deveniamus, certe si tanto pretio velamen oculorum Saræ comparandum erat, non tam velum, aut simplex linteum quam pretiosissimum ornamentum capiti tegendo, aut sericum, aut aureum ab Abimelecho illi destinatum videtur, dum tantum argenti pro velamine expendendum offeratur, quo sane facto non tam pudicitie defensionem, quam irritationem libidinis in velando capite procurasset, cum ex flammeo illo, seu velo tantæ æstimationis, seu pretii, omnium in se oculos excitaret, sive efflorescentis purpuræ vivacitate, sine flammantis serici decore, sive effulgentis auri irradiatione. Et quis sic regia manu ornatam, ac velatam Saram aspiceret, qui non priori judicio in Abimelechi amores, quam in Saræ pudicitiam propenderet? Sane tantum abest Saram sibi tam grandis pretii velamentum, aut ornamentum capitis voluisse comparare, ut illius potius exemplo Petrus Apostolus Christianas mulieres ad modestiam cultus exhortetur 1 Petri iii: *Quarum inquit, non sit extrinsecus capillatura aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti, et modesti spi-*

ritus, qui est, in conspectu Dei locuples: sic enim aliquando et sanctæ mulieres sperantes in Deo ornabant se subjectæ propriis viris, sicut Sara obediebat, Abrahæ dominum eum vocans. Quò loco Apostolus ornatum sanctarum mulierum, præsertim Saræ, in exemplum proponit Christianis feminis ad cultum, et mundum muliebrem, ne videlicet aurei velamenti circumdatione, aut cultioris indumenti amictu, pompam ostentent, sed interioris modestiæ incorruptibilitate, quasi ditiori, ac locupletiori cultu Dei oculis appareant, quem cultum in Sara fuisse subjectionem ad proprium virum demonstrat, ut plane respexisse videatur Apostolus ad locum istum, quem in præsentis explicatione versamus. In quo juxta Hebraicam originem non ipsum argentum in velamen oculorum comparandum, sed ipsum Abrahamum velaminis loco, deinceps futurum Abimelech designat, quippe cum subjectio tanta Saræ ad proprium virum, quasi sub ejus patrocínio, et custodia tectam velatamque, ac securam deinceps redditura sit.

XII. Sed tamen, quia defendenda nobis est lectio vulgatæ, qua Ecclesia utitur, in qua etiam post emendam factam a Sixto V et Clemente VIII habetur pronomen hoc, referens non ipsum Abraham, sed illud argentum quod ei donatum fuit a rege, scilicet mille siclorum pondus in oculorum velamen, altius oportet tanti pretii valorem velo capitis destinatum examinare, ac discutere. Et erit profecto aliquis, qui rem superficialiter tangens, a difficultate se immunem putet respondendo non decuisse munificentiam regiam id solum argenti, et pecuniæ præbere quod tenui linteo, aut velo comparando sufficeret, sed occasione flammei conquirendi in largitatem ampliorem sese effudisse. Sed hoc

ut generali tantum sermone difficultatem expedit, ita minus plane, et adæquate satisfacit: eadem quippe ratione posset largioris hujus muneris occasionem rex sumere ex aliis naniis, aut xeniolis, quæ feminarum solent ornatibus destinari, puta pro annullis, fasciolis, pectoralibus, calceolis, linteaminibus, theristeis, acubus, et mille aliis hujusmodi nugis, in quarum expansionem posset Abimelech suam Saræ exhibere munificentiam. Sed his omnibus emissis, quæ muliebrem mundum aut componunt, aut exornant, solum velandis oculis, et tegendo capiti, potius quam ditando, valorem illum consignat. Et hic est præsentis concertationis scopus, aut potius nodus, cur solis mulierum oculis velandis tantum argenti licet expendere, aut donare, cum exornandis non liceat?

XIII. Recte igitur locus iste nos docet, et sapienter admodum Abimelech admonuit sic Abrahamum muneribus cumulatam dimittere, ut nihil de tantis facultatibus, et divitiis, quibus ipsum, et Saram locupletabat, ad oculorum lenocinia, ad luxum, ornatumque vestium deserviret, sed occultandum potius, et velandum esse oculis quidquid pretiosum esset, aut splendidum, neque excusari nobiliores, et divites feminas si majorum divitiarum titulo uti rebus suis ad ostentationem cultus, non ad occultandum se, et pauperibus elargiendum permittant. Pulchre Cyprianus in libro de disciplina et habitu virginum, ad medium: « Locupletem, inquit, te dicis, et divitem, sed non omne quod potest, debet et fieri, neque desideria proluxa, et de sæculi ambitione nascentia ultra honorem, ac pudorem virginitatis extendi, cum scriptum sit, omnia licent, sed non omnia ædificant. Cæterum si tu te sumptuosius comas, et per publicum no-

tabiliter incedas, oculos in te juvenutis illicias, suspiria adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, suspirandi fomenta succendas, ut et si ipsa non pereas, alios tamen perdas, et velut gladium te, et venenum videntibus præbeas, excusari non potes, quasi mente casta sis, et pudica. Redarguit te cultus improbus, et impudicus ornatus, neque computari jam potes inter puellas, et virgines Christi, quæ sic vivis ut possis adamari. » Et paulo infra: « Divitem te sentiant pauperes, locupletem sentiant indigentes, patrimonium tuum Deo fœnera, Christum ciba ut virginitatis perferre gloriam liceat, ut ad Domini præmia venire contingat, multorum precibus exora. Commenda illic thesauros tuos, ubi fur nullus effodiat, quo nullus insidians grassator irrumpat. Possessiones tibi, sed cœlestes magis compara, ubi fructus tuos, ac perennes, et ab omni contactu injuriæ sæcularis immunes, neque rubigo atterat, neque grando cædat, neque sol urat, neque pluvia corrumpat. » Hucusque Cyprianus.

XIV. Ecce tibi ex tam eloquenti argumento, ac vehementi stylo tritam Abimelech ad Saram apostrophem elucidamus, et pandimus. Locupletabat rex ille Saram in tantis Abrahamo datis muneribus, sed et pudicam, continentemque inter divitias, et rerum omnium abundantiam fore cupiebat, rem difficilem, et cunctis sæculis raram tantæ femine commendabat, illo igitur verborum circuitu ad ipsam usus est, quo non ipsam tantum, sed frugales omnes, ac modestas doceret mulieres, qua ratione res adeo dispares inter se maritarent, et conferrent, frugalitatem et divitias, pudicitiam et abundantiam, nimirum si scirent nihil sibi esse ostentandum, sed occultandum oculis, quidquid

majoris pretii, et æstimationis videretur: *Hoc*, inquit, *tibi sit in velamen oculorum*. Ut videlicet et ornata sis, et pudica, et pulchritudine decoris dives, et laude castitatis abundans, ut claudas oculos, ne videant vanitatem inter tanta divitiarum ornamenta, et tegas faciem, ne pulchritudo sit splendens, et scandalo possit esse, et periculo, nam ut recte in libro de cultu feminarum cap. II nos admonet Tertullianus: « Non tantum nostra, sed et aliorum causa versatur in studio periculosissimi decoris, et ideo non tantum confictione, et elaboratæ libidinis suggestu recusandum est, sed etiam naturalis speciositatis obliterandum dissimulatione, et incuria, ut proinde oculorum incursibus molestum; nam et si accusandus decor non est, ut felicitas corporis, ut divinæ plasticæ accessio, ut animæ aliqua vestis urbana. Timendum tamen est, vel propter injuriam, et violentiam spectatorum, quæ etiam pater fidei Abraham in uxoris suæ specie pertimuit, et sororem mentitus Saram salutem contumelia redemit. » Sane vix dici potest quantum ad ostentationem decoris exardescat feminarum cupiditas, cum tamen ut ibi Tertullianus subdit, proprie usus, et fructus pulchritudinis corporis luxuria sit, sed tamen et si animi intemperantia, et prostitutio corporis castitate servatur, tamen laude sola formæ frui, ut de bono corporis gloriari quænam est (quantumcumque pudica) quæ recuset?

XV. Hæc nimirum venustatis, et decoris expansio lenocinia sibi de gemmarum fulgore, et vestium pompa depromit, et ad gloriæ, et ambitionis votum inflammata cupiditas, pretia etiam rebus ipsis accendit, ita ut etiam integra patrimonium, et census latissimos in urna hæc ornamenta diffundant. Quod